

CSONGRÁD AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚBAN

Csongrád község képviselőtestülete – megtudván a Ferenc Ferdinánd elleni, 1914. június 28-i merénylet hírét – a közgyűlés összehívásával fejezte ki részvétét a trónörökös halálának alkalmából. A testületben ülő Függetlenségi Párt képviselői (pl. dr. Rázsonyi Papp Miklós, dr. Rázsonyi Papp Pál) tiltakoztak, s a július 4-i közgyűlésen távolmaradásukkal tüntettek a trónörökösről való megemlékezéssel szemben. A közgyűlésen Hegyi Antal bíró elmondta, hogy a felséges uralkodóháznak a magyar nemzetnél hűségesebb támasza a történelem tanúsága szerint nem volt és nem is fog lenni. Tiltakozott Éder János, polgári iskolai tanító is, aki a vármegyei törvényhatósági bizottság ellenzéki tagjaként nem volt hajlandó részt venni a július 8-i rendkívüli ülésen. Július 4-én a belvárosi templomban szentmisét tartottak Ferenc Ferdinándért és feleségéért Chotek Zsófiáért. A *Csongrádi Lap* július 5-i számában imádkozásra hívott fel Ferenc Józsefért, hogy ezt a rettenetes csapást – mint már addig is oly sokszor – viselje el, s bízson a jövőben.¹

Amíg a lap megjelent, addig minden számban az első oldalon vezércikk foglalkozott a háború épp aktuális kérdésével, legyen az a gazdaság, társadalom vagy akár a harctéri eseményekkel foglalkozó téma. A különböző harctéri eseményekről is híreket kaphatunk, főleg onnan, ahol a magyar csapatok érintettek, különösen a szerb és az orosz frontra. Hasonló formában jelent meg a *Csongrádi Újság* és a *Tiszavidék* is, mígnem 1917-1918-ra nem maradt egyetlen csongrádi kiadású lap sem.

A zsidó templomban 9-én tartottak istentisztelet, melyről a *Csongrád Lap* a következőképpen tudósított:

„...A gyászszertartás Laufer Izsó főkantor megható énekével kezdődött, utána dr. Friedmann szentesi rabbi lépett a feketével bevont szószékre és magas szárnyalású, gyönyörű gyászbeszédet tartott, amelyet a gyászoló közönség mély áhitattól meghatva

¹ *CsML 1914.*, *Csongrádi Lap* 1914. július 5. 2.

hallgatott meg. Az istentisztelet még egy gyászdal eléneklése után ért véget.”²

Július 18-án nagy látványosságnak számított, hogy Hajmáskérről egy ezred tüzérség tartott Temesvárra. 26-án Csongrád hazafias polgársága a mozgósítás hírére tüntetést rendezett a háború mellett. A dalárdával az élen hazafias dalokat énekelve, zeneszó és lampionok kíséretében bejárta az utcákat és éljeneztek a királyt, a hadsereget és Tisza Istvánt. 27-én a község fiatalsága tette ugyanezt.³

Csongrád utcáin július 26-án jelentek meg a falragaszok, ami 48 órán belüli bevonulásra szólították fel a hadköteleseket. A behívási parancs visszautasítása esetén a legsúlyosabb katonai büntetőszabályok alkalmazását helyezte kilátásba. László Ignác jegyző visszaemlékezéseiben leírta, hogy a hadbavonulók mekkora hazafias lelkesedéssel indultak a frontra. Az aratási munkát hagyták ott. Csongrád vezetői közül két jegyző, egy segédjegyző és a főorvos is bevonult. Mintegy háromezer csongrádit mozgósítottak. A bevonulásokkal együtt összeírtak a lóállományt is, melynek eredményeként Csongrádról nyolcvan lovat vettek igénybe hadi célokra 1914 őszén.

Az augusztus 2-i lapszám már általános mozgósításról és arról ír, hogy Belgrád lángokban áll.⁴ A háborút sok kereskedő arra használta fel, hogy az élelmiszer árát felemelje. Példa erre a só, melyet egyik napról a másikra, 28-ról 36 fillérre emelték fel Csongrádon. A *Csongrádi Lap* december 5-i számában hihetetlennek tartották, s mégis bekövetkezett a háború következményeként, hogy a tojás 14, a liszt 70, a petróleum 64 fillérbe került.⁵

Az augusztus 2-i *Csongrádi Újság* pedig a Kossuth Lajos azt üzente kezdetű dal dallamára írott háborút dicsőítő verset közölt:

*Ferenc Jóska azt üzente,
Elfogyott már a türelme,
Masírozzunk Szerbiába,
Orgyilkosok országába!
Halál a szerb gyilkosokra!*

² *Csongrádi Lap* 1914. július 12. 2.

³ *Csongrádi Lap* 1914. augusztus 2. 2.

⁴ *Csongrádi Lap* 1914. augusztus 2. 2., *László é.n.* 3.

⁵ *Csongrádi Lap* 1914. december 5. 1.

Éljen a magyar!

*Ha a király ezt üzeni,
Mindnyájunknak el kell menni!
A szerbeket jól elverjük,
Karagyergyót elkergetjük.
Halál a szerb gyilkosokra!
Éljen a magyar!...
Kemény gyerek Tisza Pista,
Kutya szerbet torkon fogta.
Addig fogja, szorongatja,
Míg páráját ki nem adja.
Éljen a magyar szabadság!
Éljen a haza!...⁶*

A háború alatt sok szervezet segítette az itthon maradtakat: a csongrádi ügyvédi kar (Buk Herman, Grósz Arnold, Kalmár Zoltán, Rázsonyi Papp Pál, Rázsonyi Papp Miklós, Szarka Mihály, Vida Sándor) a harcok ideje alatt ingyenes jogsegélyt nyújtott a családtagoknak, kiknek férfijai a fronton voltak.⁷

Nem maradt el az ideológiai mozgósítás sem. A *Csongrádi Lap* 1914. augusztus 30-i számában „*Győzünk minden irányban!*” című kijelentés hangzik el, az ellenséget pedig gyávának, kétszínűnek, gonosznak, kegyetlen vadállatnak titulálták.⁸ A *Csongrádi Újság* véleménye szerint a magyar baka pedig leleményes, bátor, lovagias, egyenes.

A felkészületlenséget jól jelzi, hogy az épp megépült oktatási intézményt használtak fel kórháznak, hiszen már szeptember 12-én százötven sebesült katonát helyeztek el a kórházzá alakított új polgári fiúiskolában, járványkórházban és közkórházban a vöröskereszt helyi szervezetének tagjai (a közkórházban decemberben további 150 ágy felállítására került sor).⁹ A szeptember 20-i *Csongrádi Újság* pedig Király József által, Csongrád népének küldött levelezőlap szövegét tette közzé:

⁶ *Csongrádi Újság* 1914. július 5. 2.

⁷ *Csongrádi Lap* 1914. augusztus 30. 2.

⁸ *Csongrádi Lap* 1914. augusztus 30. 1.

⁹ *Csongrádi Újság* 1914. július 12. 2.

„Igen tisztelt Szerkesztő úr! A csongrádi fiúk nevében küldöm szeretetünket és üdvözetünket abból az alkalomból, hogy fegyvereink napról-napra fényes győzelmet aratnak az oroszokon. Nyugtassa meg szeretteinket, s a város közönségét, hogy Isten segítségével győzelemre fogjuk vinni zászlóinkat. Kiváló tisztelettel maradunk több csongrádi harcosok nevében Király József.”¹⁰

Október 17-én már az érdeklődő csongrádiak is szemtanúi lehettek a háborúnak: a hadügyminisztérium engedélyével filmvetítés volt az Uránia moziban, a közönség láthatta a tüzérség felvonulását, a hadi repülőgépek munkáját, a sebesültek szállítását, a szerb határon történő átvonulást, a kraszniki (ma Délkelet-Lengyelországban található város) orosz foglyok táborát, s még néhány más érdekességet.¹¹ E hónapban már megkezdték a gabona- és lisztkészletek összeírását, sőt aki a készleteit eltitkolja egy évi fogházra és húszezer koronás büntetésre számíthatott.

Az október 25-i *Csongrádi Lap* hét pontban hívta fel a figyelmet a kolerajárvány elleni intézkedésekre, például nem volt szabad a Tisza vizéből inni, azzal mosni, mosakodni. Az újság folyamatosan tudósított több lapszámában is a katonáknak, adományként küldött térdmelegítőről, hósapkáról, s sok más, hasznos holmiról.¹² [Jelzi tehát a felkészületlenséget az említett hír is, s felmerülhet a kérdés, hogy vajon ősz, öreg királyunk mindent megfontolt és meggondolt-e?!]

A galíciai és az olasz fronton fényképeket készítő Tekulics Sándor főhadnagy például 1914 őszének végén vonult be a 302. gyalogezredhez, amely a szegedi V. ezred utóda volt a galíciai, majd a romániai harcokban. Az egyik utánpótlás századnak volt a parancsnoka, így nem harcolt az első vonalban.¹³

A polgári fiúiskola diákjai 300 koronát gyűjtöttek össze karácsonyi ajándéokra a harcban lévő katonáknak, de például a Nőegylet is küldött ajándékot, kifejezetten a csongrádi katonáknak (karácsonykor például 63 csomagot küldtek). A tanulók annyi teának való

¹⁰ *Csongrádi Újság* 1914. augusztus 2. 2.

¹¹ *Csongrádi Újság* 1914. december 5. 1.

¹² *Csongrádi Lap* 1914. október 25. 3.

¹³ ERDÉLYI 1998. 154.

szederlevelet is gyűjtöttek, amivel négy hadtestet el lehet látni egy egész héten át meleg itallal. A helybeli Vöröskereszt egyesület Belgrád elestének hírére térzenét adott a polgári fiúiskola előtti téren, majd 28 háborús sebesült érkezett, akiket különféle indulókkal fogadtak. Később az iskola társalgójában táncmulatság kezdődött, amin néhány sebesült is táncra perdült, majd pedig: „tánc után az étteremben jó marhapaprikás és bor várta a katonákat, melyet azok mohó étvággyal fogyasztottak el.”¹⁴

A bevonult katonák családjainak állami segélyezésére 1914. augusztusában megalakult az Országos Hadsegélyző Bizottság, melynek csongrádi szerve szeptember 15-ig 41 874 korona 44 fillért fizetett ki a családfő és kenyérkereső nélkül maradt 197 család részére. A helyzet romlásával 1918 nyarára már mintegy háromezer család részesült hadi segélyben Csongrádon.¹⁵ A háború akkora terhet jelentett az államkincstárnak, hogy már 1914 novemberétől hadikölcsönjegyzések kezdődtek országszerte. „Mindenki tudja, hogy a háború óriási sok pénzt emészt fel. Az állam pénzszükségletének fedezése végett most a magyar hazafiakhoz fordul kölcsönért.” – írta a *Tiszavidék* 1914. november 15-én.¹⁶

A csongrádi képviselőtestület ekkor 50 ezer korona hadikölcsön jegyzését határozta el. Még ebben a hónapban az izraelita hitközség is jegyzett 10 ezer koronát a nemzeti kölcsönből (ekkor, 15-én határozták el, hogy a régi, ezüst Tóra-díszet az Augusztá-alapnak küldik el). Egy év múlva ugyanekkora összeget jegyzett a testület, elsősorban egyesületek és a gyámi pénztár tőkéjének befektetésével.¹⁷ A vármegyei árvák ellátását biztosító összegeket is hadi célokra fordították. A nagyarányú behívások miatt gondok akadtak az élelmiszerellátásban és a mezőgazdasági munkaerő biztosításában is. Csongrád vezetői ezt úgy próbálták megoldani, hogy a hadbavonultak államsegélyben részesült családtagjait – a segély megvonásának terhe mellett – gazdasági munkára rendelték ki.¹⁸ De ez sem volt elég, a végén már odáig fajult a dolog, hogy az aratáshoz igénybe kellett venni orosz és román

¹⁴ *Csongrádi Lap* 1914. december 5. 2.

¹⁵ *Csongrád vármegye Hivatalos Lapja* 1914. október 21.

¹⁶ *Tiszavidék* 1914. november 15. 2.

¹⁷ LÁSZLÓ é. n. 15.

¹⁸ *Csongrád vármegye Hivatalos Lapja* 1915. február 23.

hadifoglyokat is.¹⁹ Ezzel összefüggésben a nagyközség vezetésének intézkednie kellett, hogy a fronton lévők földjeit nehogy olcsón megkaparintsák a bérlők, vagy az üzérkedők.²⁰ A kisiparban is – mint az élet minden területén – gondot okozott a nyersanyag- illetve a munkaerőhiány. A menekültekről is a nagyközségnek kellett gondoskodni. 1915 májusában 174 olasz internáltat szállítottak Pola környékéről Csongrádra, 1916 szeptemberében pedig húsz erdélyi család kapott szállást és pénzsegélyt, viszont ők egy hónap múlva visszatérhettek, hiszen ekkor jelentős sikereket ért el a Monarchia a Románia elleni hadműveletekben.²¹

1915 első napján megjelenő *Csongrádi Lap*ban adták hírül, hogy a haditörvényszék elrendelte az igás kocsik rekvirálását (hatósági úton történő igénybevétel). Csongrádról négyszáz igás kocsit rendeltek be, a kocsisok napszáma három korona, a kocsi és a ló használata hat korona volt naponta teljes ellátással. Az év első napjaiban a polgári iskolában rendeztek színi előadást, melynek bevételét a katonárvák javára ajánlották fel.²²

A propaganda nyomására 1916-ban kétszer is történt hadikölcsönjegyzés a község részéről ötvenezer, majd harmincezer korona értékben, tovább súlyosbítva a helyzetet. Az élelmiszerproblémákat ekkor már úgy próbálták megoldani, hogy a termelők készleteit feltárták, s zár alá vették. Mindezek mellett a ruházati cikkek, fémek, vas- és rézedények, valamint a harangok beszolgáltatására is sor került Csongrádon.²³

Thury Károly plébános a következőket írta a *Historia Domusban*: „1916 végére Csongrádon a békés polgári idill képe teljesen eltűnt. A jegyrendszer bevezetése után csak jegy ellenében lehet vásárolni lisztet, cukrot, közszükségleti cikkeket.” Thury ugyanebben az évben leírta azt is, hogy a földeken a nők, gyerekek, öregek mellett még orosz foglyok is dolgoznak. Rajta kívül a hat segédpap helyett csak két káplán és két hitoktató teljesíti a papi teendőket. 1917. február 24-én pedig a harangok nagy részét (kilenc harang, összesen 3010 kg),

¹⁹ LÁSZLÓ é. n. 23., *Csongrád vármegye Hivatalos Lapja* 1917. október 21.; *Csongrád vármegye Hivatalos Lapja* 1918. február 21.

²⁰ LÁSZLÓ é. n. 23.

²¹ LÁSZLÓ é. n. 24.

²² *Csongrádi Lap* 1915. január 1. 2.

²³ LÁSZLÓ é. n. 27.

négy kivételével be kellett a hadseregnek szolgáltatni. A plébános elkeseredettségében ezt írta: „Püspöki utasítás szerint még a plébánosnak kellett híveit vigasztalni, s bennük a győzelem reményét fenntartani. Mily nehéz feladat volt!”²⁴

A lakosság minél előbb megpróbálta eladni a betakarított terményt, még a rekvirálás előtt. Hiány mutatkozott 1917 októberében gabonából, lisztből, burgonyából, kukoricából, cukorból, de a tüzelőanyag ellátásával sem volt minden rendben.²⁵ Az év végén már katonai segédlettel kellett megoldani a termények beszolgáltatását, s csökkentették a élelmezés kvótáit is. A 15 kg-os fejkvótát 13 kg-osra, de 12 helyett csak 9 kg jutott, az ellátatlanoknál pedig a 7 kg-os lisztadagot 6,6 kg-ra csökkentették.²⁶

A képviselőtestület a nyomorban lévők helyzetét figyelmen kívül hagyva 1917 végén újabb harmincezer korona hadikölcsönt jegyzett.²⁷ 1918. január 7-én a maradék harangokat is, egy kivételével elvitték, a legnagyobbat a nagytemplomból, az 1431 kg-os Jézus szíve harangot összetörve tudták csak levinni.²⁸

1918-ban a közellátás még inkább katasztrofálissá vált. Egész Csongrád megyében alig termett annyi búza, amennyi a lakosság szükségleteit fedezni tudta volna. Az árpatermés csak harmadát fedezte az igényeknek, a zabnál még rosszabb volt a helyzet. A község vezetői persze próbáltak úrrá lenni a helyzeten, aminek súlyosságát mutatja, hogy egy vagon burgonyáért a Népjóléti Minisztériumhoz kellett küldöttségnek menni, majd itt engedélyt kaptak arra, hogy a Burgonyaközpont igazgatósága hosszas várakozás után kiadja a kiadásra jogosító utalványt.²⁹

Csongrád 1918 januárjában 66,4 tonna lisztkészlettel rendelkezett, amiből 2616 fő ellátását kellett megoldani. Még az országos fejkvótát alulmúlva is (a havi 6,6 kg-os kvóta helyett 5,25 kg) elfogyott május elejére a lisztkészlet.³⁰ Júliusban a lakosság

²⁴ THURY 1914-1918.

²⁵ *Csongrád vármegye Hivatalos Lapja* 1917. október 21.

²⁶ *Csongrád vármegye Hivatalos Lapja* 1918. február 21.

²⁷ LÁSZLÓ é. n. 28.

²⁸ THURY 1914-1918.

²⁹ LÁSZLÓ é. n. 28.

³⁰ *CsML* 1918a

felháborodására – tudniillik nyolcvan darab szarvasmarhát akartak összeszedni – a képviselőtestület tiltakozott a túlzott rekvirálás miatt.³¹

S a bajból még nem volt elég, ugyanis a frontról hazatért sebesültek, rokkantak hozták magukkal a járványokat is, így például 1917 tavaszán az egész települést be kellett oltani fekete himlő ellen.³² A község vezetése már 1915-ben 350 ágyas kórházzá alakította a polgári fiúiskola épületét.³³ A hadiárvékat, özvegyeket, rokkantakat a szentesi hadigondozó népiroda próbálta ellátni közszükségleti cikkekkel.³⁴ A háborús veszteségeket a behívási korhatár kiszélesítésével próbálták megoldani. A korhatárt kiterjesztették a 18 és 56 év közöttiekre. A szegedi sorozásokon több csongrádi nem jelent meg, őket rendőrök állították elő. 1918 júniusában falragaszok hirdették, hogy a szökevényekkel, rablókkal, gyilkosokkal szemben rögtönítélő bíraskodást fognak alkalmazni. Ez általában csak halálbüntetés vagy felmentés lehetett, fellebbezésre és kegyelemre nem volt lehetőség. Az első világháború alatt ez kiterjedt még a hűtlenség, a lázadás, a gyújtogatás, a vízáradás okozása, a közlekedési és távközlési létesítmények károsítása és néhány más, tételesen meghatározott bűntettre.³⁵ A közbiztonság romlására és feszültségek növekedésére utal, hogy szigorú őrizet alá kellett helyezni a rekvirált zsirt és szalonnát.³⁶

1917 júliusában az Eszterházy-kormány új megyei főispánnak, dr. Kelemen Bélát nevezte ki. A képviselőtestület nevében dr. Szarka Mihály a Függetlenségi és 48-as Párt csongrádi szervezetének elnöke köszöntötte.³⁷ Az ellenzék nagy reményeket fűzött az új főispánhoz. Csongrád önálló választókerületi jogállását szerették volna elérni. A testület 1917. október 29-én kezdeményezte a vármegyei törvényhatósági bizottságnál, hogy önálló választókerület legyen Csongrád. A választójogi minisztérium később vissza is állította a település korábbi jogállását.³⁸

³¹ *CsML* 1918b

³² LÁSZLÓ é. n. 26.

³³ LÁSZLÓ é. n. 16.

³⁴ GAÁL 1984. 24.

³⁵ GAÁL 1969. 83.

³⁶ *CsML* 1918c

³⁷ *CsML* 1917

³⁸ *CsML* 1917, *CsML* 1919

A nagyarányú bevonulásoknak köszönhetően a szakszervezetek gyengültek, egyes esetekben meg is szüntették tevékenységüket. A kubikosok és a szociáldemokraták szervezetei is szüneteltették tevékenységüket a háború éveiben.³⁹ 1918 végén a plébános a forradalom hírére: „*A gonosz lelkű gróf Károlyi Mihály és társai nyíltan a forradalom élére állnak.*” – megjegyzést írt a plébánia történetébe.

November elsején a vasútállomáson puskaropogás verte fel a nyugalmat, a forradalmat éltették az oroszok, egész éjjelig fosztogattak, Blázsik Mihály élelmezési vezető házánál romboltak. A csendőrség végül reggel szembeszállt, három férfi és két nő maradt holtan a helyszínen, akiket a plébános temetett el. Viszont azt is megjegyzi Thury, hogy a plébániát és a papságot bántódás nem érte. Az 1918-as év másik nagy katasztrófájáról is olvashatunk itt, a plébános napi 10-15 spanyolnáthában elhunytat temetett el, amiben egyébként többszöröse halt meg az embereknek világszerte, mint a háború pusztításainak köszönhetően. Talán a születések, házasságkötések száma adja vissza a legjobban a háborús körülményeket. 1914-ben 182 házasságkötés és 1035 keresztelő, 1915-ben már csak 49 házasságkötés volt. 1917-re csak 392 keresztelőt jegyeztek fel.⁴⁰ Egyetlen jelentős ipara a városnak ekkor a faipar volt, amely jó időre teljesen tönkrement az 1920-as határváltozások miatt, mivel a nyersanyagnak való fát Erdélyből a Körösön úsztatták a városig.

A csongrádiak 1923-ban állítottak emlékművet az első világháború áldozatainak. Ülő, koronás nő tart karjaiban egy vitézt. A művészi kompozíció piétára emlékeztet. A kezdeményező Forgó József neje, az egyik jelentős birtokos felesége volt. Indítványa nyomán már 1915-ben gyűjtést kezdtek egy Honvéd emlékmű felállítására. 250 ezer koronát sikerült is összegyűjteni, amihez a helyi bankok 12 ezer, maga Forgóné pedig 14 ezer koronát adott. A képviselőtestület 1922-ben foglalkozott a témával, s meg is szavazott 50 ezer koronát erre a célra. Az infláció miatt azonban újabb 50 ezer koronára volt szükség, amit a testület a vármegye beleegyezésével megszavazott. 1923. szeptember 16-án felavatták a szobrot, Somogyi Sándor alkotását. Az avatáson Schandl Károly nemzetgyűlési képviselő mondott beszédet. A talapzat négy oldalára írták a neveket, a posztamens homlokzatára pedig a következő szöveget vésték: „Az I. világháborúban a hazáért elesett

³⁹ GAÁL 1969. 54.

⁴⁰ THURY 1914-1918.

csongrádi hősök dicső emlékére emeltette – Csongrád város támogatásával – Forgóné szül. Seres Erzsébet, 1923.”

Ekkor nem került minden áldozat neve az emlékműre, hiszen 1924 és 1935 között számos holtta nyilvánítás történt. A Sebestyén István által feltárt források szerint 976 áldozatot követelt a háború városunk lakói közül, nevüket a 2001-es Oppidumban és a *Csongrádi Lap* 2014. október 30-i – a Tari László Múzeumban rendezett – első világháborús kiállításra megjelent különszámában olvashatjuk. Ez a település népességének nagyjából 4%-a. Az első csongrádi áldozatok – heten – 1914. október 16-19-én estek el.⁴¹

IRODALOM

ERDÉLYI Péter

1998 Tekulics Sándor csongrádi főhadnagy fényképei az első világháborúból. *Múzeumi kutatások Csongrád megyében* 1997. 153–160.

GAÁL Endre (szerk.)

1969 *Válogatott dokumentumok Csongrád megye munkásmozgalmának történetéből.* A Csongrád megyei munkásmozgalom 1917–1919. augusztus 1. MSZMP Csongrád Megyei Bizottsága – Csongrád Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága, Szeged.

1984 *Szentes az 1918–1919. évi forradalmak idején. Fejezetek Szentes forradalmi múltjából.* Szentes Városi Tanács Művelődési Osztálya, Szentes. 24.

LÁSZLÓ Ignác

é. n. *Csongrád nagyközség háborús történelmének adatai 1914–1918* /géppel írott visszaemlékezés Gát László birtokában, évszám nélkül/. 3., 15–16., 23–24., 26–28.

⁴¹ SEBESTYÉN 2001. 33-35.

SEBESTYÉN István

2001 Az első világháborúban elesett csongrádi hősök. *Oppidum* 33–67.

FORRÁSOK

CsML 1914.

Csongrád Megyei Levéltár Csongrádi Levéltára. *Csongrád város nagyközség polgármesterének főjegyzőjének iratai 7618/1914.*

CsML 1916, 1918.

Csongrád Megyei Levéltár Csongrádi Levéltára. *Csongrád város nagyközség polgármesterének főjegyzőjének iratai 4614/1916, 6088/1918.*

CsML 1917

Csongrád Megyei Levéltár Csongrádi Levéltára. *Csongrád vármegye törvényhatósági bizottságának 1917. július 23-i rendkívüli ülés jegyzőkönyve.*

CsML 1917, 1919

Csongrád Megyei Levéltár Csongrádi Levéltára. *Csongrád város nagyközség polgármesterének főjegyzőjének iratai. 1315/1919. sz., CsmL. Csongrád vármegye törvényhatósági bizottságának 1917. október 30-i közgyűlésének jegyzőkönyve.*

CsML 1918 a

Csongrád Megyei Levéltár Csongrádi Levéltára. *Csongrád város nagyközség polgármesterének főjegyzőjének iratai 653/1918.*

CsML 1918 b

Csongrád Megyei Levéltár Csongrádi Levéltára. *Csongrád város nagyközség polgármesterének főjegyzőjének iratai 8170/1918.*

CsML 1918 c

Csongrád Megyei Levéltár Csongrádi Levéltára. *Csongrád város nagyközség polgármesterének főjegyzőjének iratai 3424/1918.*

THURY 1914-1918

Thury Károly plébános: *Historia Domus. A csongrádi római katolikus plébánia története. 1914-től 1918-ig tartó rész.*

FODOR, PÉTER

THE EFFECTS OF WWI ON THE TOWN OF CSONGRÁD

The study deals with how World War I affected the town of Csongrád. It reports how members of the town council, people belonging both to the Roman Catholic and to the Jewish creeds, commemorated the death of the Crown Prince and the Crown Princess, who had been assassinated in Sarajevo. As a result of the war, the army requisitioned most of the local livestock and the building of the just completed grammar school was converted into a military hospital. Because of the compulsory purchase of war bonds, the budget of the town went into deficit, and most of the inhabitants of the town got impoverished. Rationing of food was introduced and the funds originally allocated for the care of the orphans of the county were converted to military purposes. As if that had not been enough, a pandemic broke out in the last year of the war. The people who died as a result of the Spanish flu outnumbered those who died due to military action.

Tekulics Sándor a szegedi 302. ezred főhadnagya (jobbról a második)
a galíciai fronton a lövészárkokban
(Tari László Múzeum gyűjteménye)

Tekulics Sándor felvétele
(Tari László Múzeum gyűjteménye)

Árvíz Csongrádon az első világháború idején, 1915-ben
(Csongrád képeslapokon kötet 2. kiadás)

A szegedi 46. ezred zászlójával a Csongrádi Honleányok, középen
Thury Károly plébános – 1917
(Tari László Múzeum gyűjteménye)